

Verschillen *Laagland, literatuur & lezer* (2011) en 2^e editie *Laagland* (2004)

Gewijzigde opbouw en samenstelling van de methode

- *Laagland, literatuur & lezer* bestaat uit boeken, digitale componenten en een app. De digitale componenten en de app zijn optioneel.
- De website met digitale componenten kent een docenten- en een apart leerlingendeel.
- De boeken van *Laagland, literatuur & lezer* zijn ingedeeld in op zichzelf staande **cursussen**, die alle met een toets kunnen worden afgerond. Voor vwo zijn er 15 cursussen, voor havo 12.
- Ieder schooljaar wordt *Laagland, literatuur & lezer* met zes **lesbrieven** aangevuld. De lesbrieven zijn actuele aanvullingen op een van de cursussen.
- Er zijn twee duidelijk **verschillende edities**: een voor havo, een voor vwo.
- Het boekenpakket van *Laagland, literatuur & lezer* bestaat uit een theorieboek voor havo en een theorieboek voor vwo en een bijbehorend verwerkingsboek voor havo en een verwerkingsboek voor vwo.
- Het **theorieboek** vormt het hart van *Laagland, literatuur & lezer*. Het is bedoeld als studieboek en naslagwerk en bevat daarom geen vragen of opdrachten. De **visuele presentatie** is zeer anders en veel meer leerlinggericht dan die in de 2^e editie van *Laagland*, waarbij steeds goed gelet is op de toegankelijkheid en eventueel leerbaarheid van de theorie voor de leerling. Het theorieboek is ingedeeld in een deel 'Literaire theorie' en een deel 'Literatuurgeschiedenis'. Beide delen bestaan dus uit cursussen.
- Het **verwerkingsboek** is onmisbaar voor de docent die structureel aandacht wil besteden aan een actieve verwerking door de leerlingen van de stof die in het theorieboek wordt behandeld. Het verwerkingsboek bevat geen theorie en bestaat uit teksten en tekstfragmenten met vragen en opdrachten. De cursussen in het verwerkingsboeken sluiten één op één aan bij die in het theorieboek.

Flexibele werkwijze mogelijk

- Door de **indeling in cursussen** en de scheiding tussen theorieboeken met literaire theorie en literatuurgeschiedenis enerzijds, en verwerkingsboeken met teksten en tekstfragmenten met vragen en opdrachten anderzijds biedt *Laagland, literatuur & lezer* verregaande mogelijkheden tot een flexibele werkwijze. Daarbij is ten opzichte van de 2^e editie van *Laagland* een dwingende, voorschrijvende leerlijn bewust losgelaten. Dit biedt de docent of vaksectie meer vrijheid, naar gelang de sectie dat voor haar literatuuronderwijs wenst. De cursussen hoeven dus bepaald niet in de volgorde te hoeven worden doorgewerkt zoals ze in het boek worden aangeboden. De docent kan zo eigen accenten leggen.
- De tweedeling van de stof over theorieboeken en verwerkingsboeken en de sterk gewijzigde presentatie van de stof in *Laagland, literatuur & lezer* maken dat met de methode zowel klassikaal als meer individueel/zelfstandig door de leerling gewerkt kan worden.

Inhoudelijke en didactische uitgangspunten

- Tussen 2004 (2^e editie *Laagland*) en 2011 (*Laagland, literatuur & lezer*) is er veel veranderd in het onderwijs en ook in het examenprogramma literatuur voor Nederlands. De grootste veranderingen zijn: de verplichting van literatuurgeschiedenis ook voor havo, zij het niet in de uitgebreide vorm zoals voor vwo (2007); de invoering van de referentieniveaus Nederlandse taal van het Referentiekader (commissie Meijerink), waarin ook niveaus zijn beschreven op het gebied van literatuur en fictionele teksten (2008).
In de 2^e editie van *Laagland* speelden deze twee veranderingen geen rol.
- In *Laagland, literatuur & lezer* staat nog meer dan in de 2^e editie *Laagland* de lezer centraal, dus niet de bedoeling van het literaire werk is. Dat blijkt bijvoorbeeld uit de vraagstelling in het verwerkingsboek, waarin (vrijwel) nooit gevraagd wordt naar de auteursintentie. Het gaat om de **interactie** tussen tekst en lezer. In *Laagland, literatuur & lezer* gaan we uit van de

visie dat betekenis en interpretatie een gevolg zijn van de interactie tussen tekst en lezer. Betekenis is dus niet iets wat uit een tekst terug moet worden gehaald omdat de schrijver die er in heeft verwerkt, maar het resultaat van lezersactiviteit.

- Nog meer dan in de 2^e editie *Laagland* ligt in *Laagland, literatuur & lezer* de nadruk op **de leesbeleving en leesmotivatie van de leerling**. We willen dat leerlingen zich als lezer van literaire teksten ontwikkelen. De verwerkingsboeken bieden daarom een groot gevarieerd aanbod van literaire teksten, dat met de frequent verschijnende lesbrieven steeds wordt uitgebreid.
- Iedere cursus in het verwerkingsboek kent een vaste opbouw van Leeropdrachten (over de stof in de desbetreffende cursus in het theorieboek, op reproductieniveau), Leesopdrachten (literaire teksten en tekstfragmenten met vragen en opdrachten, op toepassingsniveau) en Eindopdrachten (vrijere, meestal creatieve opdrachten, op inzichtniveau, waaruit een keuze kan worden gemaakt). Ook dit is ten opzichte van de 2^e editie *Laagland* een groot verschil. De drieslag van het verwerkingsmateriaal is in feite volgens een taxonomie van reproductie – toepassing – inzicht opgezet. De toetsen bij *Laagland, literatuur & lezer* sluiten zoveel mogelijk bij deze taxonomie aan.
- In *Laagland, literatuur & lezer* sluiten we in het deel literatuurgeschiedenis aan bij de historische tijdvakken (zoals de commissie De Rooy die voor geschiedenis heeft bepaald) én bij de Canon Toen en Nu (commissie Van Oostrom).
- *Laagland, literatuur & lezer* legt veel nadruk op de kunsthistorische en filosofische context van literatuur (vooral in de vwo-editie).
- In *Laagland, literatuur & lezer* vindt een **systematische behandeling van de literatuurgeschiedenis** plaats. Daarbij zijn de cursussen in het deel literatuurgeschiedenis in de theorieboeken steeds volgens hetzelfde principe onderverdeeld in: een oriëntatie, een tijdbalk, een hoofdstuk historische context, een hoofdstuk culturele context en een hoofdstuk literaire ontwikkelingen. Elke cursus in het deel literatuurgeschiedenis wordt afgesloten met het onderdeel Lezen voor de lijst met korte boekbeschrijvingen van literaire werken die voor leerlingen geschikt zijn om te lezen. Deze vaste opbouw, die door de visuele presentatie bovendien makkelijk toegankelijk voor de leerlingen is, bevordert de lees- én leerbaarheid van de stof.
- Het deel literaire theorie in het theorieboek behandelt de belangrijkste begrippen, noties en achtergronden van verhaal- en verteltechniek, genres, boekverfilmingen, literatuur en media.
- In het theorieboek komen uiteraard ook literaire teksten en tekstfragmenten voor. Elke cursus opent met een literair tekstfragment of een literaire tekst.
- Het theorieboek kent in elke cursus korte uitgelichte stukjes informatie over een auteur, literair werk of een aspect of gebeurtenis uit de Canon. Deze stukjes dienen als inkijkjes voor de leerlingen die tegelijk een smaakmaker is.
- In het verwerkingsboek komen veelvuldig vragen en opdrachten voor waarbij leerlingen ook andere vaardigheden die bij het vak Nederlands worden geleerd, moeten gebruiken, bijvoorbeeld schrijfvaardigheid en de vaardigheid van het formuleren van een antwoord of onderbouwde redenering of eigen mening.
Ook dit is een belangrijk verschil ten opzichte van de 2^e editie van *Laagland*.
- Tot slot merken we op dat *Laagland, literatuur & lezer* meer dan genoeg lesstof bevat en dat de methode zo actueel en bij de tijd als mogelijk is.

Verschillen tussen de havo- en de vwo-editie

- *Laagland, literatuur & lezer* biedt een duidelijk verschil, inhoudelijk en didactisch, tussen de havo- en de vwo-editie. Tegelijkertijd zijn beide edities volgens dezelfde principes en uitgangspunten opgezet.
- Het grootste verschil tussen de twee edities zit in de tekstkeuze en het niveau van de verwerking van literair tekstmateriaal door middel van vragen en opdrachten.

- Verder is de literatuurgeschiedenis in de havo-editie heel wat minder uitgebreid dan in de vwo-editie.
- De stof in de havo-editie wordt vaker schematisch voorgesteld dan in de vwo-editie.
- Verder is de theorietekst in de havo-editie directer en concreter geformuleerd, zonder verlies van context overigens, en wordt meer gebruikgemaakt van retorische vragen in de lopende tekst, waardoor de leerlingen directer bij de stofinhoud worden betrokken.
- In de havo-editie worden veelvuldig voorbeelden gegeven.
- Waar functioneel zijn in het theorieboek van de havo-editie samenvattingen in de cursussen opgenomen van de behandelde stof.

Gerrit van der Meulen, Willem van der Pol | 24 januari 2016